

De Nederlandsche Dialectstudie in 1927

door L. GROOTAERS

Docent aan de Universiteit te Leuven

I. Publicaties van algemeen aard. — In de eerste plaats dienen hier vermeld de opstellen over de methode van het dialectonderzoek en de bibliographische uitgaven. In het eerste deel van deze *Handelingen* verscheen van de hand van E. BLANCQUAERT een opstel over *Vlaamsche Dialectologie* ⁽¹⁾ waarvan het eerste deel een klare uiteenzetting vormt van de *Methode van de Vlaamsche Dialectologie* : na een algemeene inleiding over het wetenschappelijk nut van de dialectstudie verdeelt schr. zijn stof op de volgende wijze : *De dialect-opnemer, Welk materiaal men verzamelt, Hoe men het materiaal verzamelt, De zegslieden, Voorstelling en interpretatie van het materiaal*. Het tweede deel van zijn publicatie is een *Historisch overzicht van de Vlaamsche dialectologie tot en met 1925*. Een kaart dient om den *Stand van het dialectgeographisch onderzoek in Zuid-Nederland in 1927 aan-schouwelijk voor te stellen*.

(1) *Handel. v. d. Commissie voor Toponymie en Dialectologie*, I, blz. 201-248. Met een uitslaande kaart.

In hetzelfde deel van deze *Handelingen* geeft L. GROOTAERS een beknopt bibliographisch overzicht van *De Nederlandsche Dialectstudie in 1926* (1).

Op de tweede plaats wenschen we hier de publicaties te vermelden die niet een bepaald onderdeel van een dialect behandelen, maar bijzonderheden mededeelen zoowel over klank- en vormleer, woordenschat, enz. In deze rubriek dienen alleen twee opstellen vermeld te worden, en die behandelen dan nog in hoofdzaak de vroegere dialecttoestanden. J. JACOBS behandelt onder den titel : *Het westelijk Zuid-Brabantsch* uit het einde van de XIIIe eeuw (2) een aantal verschijnselen uit klank- en vormleer van de taal van een zestal Brabantsche oorkonden : niemand zal het groote nut ontkennen van de studie der niet-letterkundige bronnen ; als aanhangsel deelt schr. den tekst mede van een oorkonde van 1271.

De Noordnederlandsche stadsdialecten zijn bijna uitgestorven : daarom moeten we A. BEETS dankbaar zijn dat hij de aandacht vestigt op *De Utrechtsche Volkstaal (stadstaal)* (3). Hij deelt een interessante lijst mede van bronnen van het Utrechtsch opklimmende van de 19^e tot de 16^e eeuw ; over het huidige dialect zouden we graag wat meer vernemen.

II. Klankleer. — Al meer en meer wordt de klankleer der dialecten geographisch behandeld ; daarom kunnen we onder dit hoofd slechts een paar korte artikels vermelden : ten eerste dat van A. VAN LOEY *Over de Nederlandse zachtkorte o in het Brussels, en nog wat* (4) ; schr.'s doel is « de woorden met zachtkorte o die in het Brussels met u (d. i. oe) worden uitgesproken op te zoeken en te

(1) *Ibidem*, blz. 254-250.

(2) *Versl. en Meded. d. Kon. Vl. Acad.*, 1927, 775-791.

(3) *Tijdschr. v. Ned. Taal- en Letterk.* XLVI, 210-222.

(4) *Revue belge de philol. et d'histoire*, VI, blz. 243-255.

bewijzen dat die *oe* heel waarschijnlijk vroeg-mnl *o* was, niet Wg. *u* is gebleven. (Hij baseert zich) daarvoor op plaatsnamen ».

Ten tweede noemen we volledigheidshalve de korte opmerkingen van L. GROOTAERS over *Accent en Vocaaltimbre in het Oostlimburgsch* ⁽¹⁾ als aanvulling bedoeld bij een opstel van H. J. ENDEPOLS over fonetische eigenaardigheden van het Maastrichtsch.

III. Dialectgeographie. — Het geographisch onderzoek van de Nederlandsche dialecten wordt van verschillende zijden aangevat : al meer en meer dringt de overtuiging door dat de meeste problemen hun oplossing maar kunnen vinden in de geographische methode. Het verschijnen van het lang verwachte boek van G. G. KLOEKE is op dit gebied de groote gebeurtenis geweest in 1927. De volledige titel luidt : *De Hollandsche Expansie in de zestiende en zeventiende Eeuw en haar Weerspiegeling in de hedendaagsche Nederlandsche Dialecten. Proeve eener historisch-dialectgeographische synthese* ⁽²⁾. Schr. behandelt de ontwikkeling van Wg. *û* en toont aan dat de diphthongering zich over Noord-Nederland heeft verspreid van uit het sedert het einde der 16^e eeuw zoo heerlijk opbloeiende Amsterdam ; dit machtige cultuurcentrum had het verschijnsel overgenomen van de hoog beschaafde Zuid-Nederlanders die hoofdzakelijk naar Amsterdam waren uitgeweken ; het onderzoek van KLOEKE heeft verstrekkende consequenties van taalhistorisch en van principeel belang. Vroegere publicaties van denzelfden schrijver, naar dezelfde methode bewerkt, hadden reeds een polemiek uitgelokt, waarop we op deze plaats gewezen hebben ⁽³⁾. Hier zijn nog een drietal opstellen bij gekomen

⁽¹⁾ *Tijdschr. v. Taal en Lett.*, XV, blz. 71-72.

⁽²⁾ *Noord- en Zuidnederlandsche Dialectbibliotheek*, II, xv-199 blz. Met een uitslaande kaart in kleuren. 's Gravenhage, Nijhoff.

⁽³⁾ Zie deze *Handelingen*, I, 'blz., 248.

van W. DE VRIES. Het eerste brengt *Nog iets over noord-oostelijke verkleinwoorden* ⁽¹⁾, terwijl in de andere twee de resultaten van KLOEKE's onderzoek en door hem voor het verschijnen van zijn *Expansie* in een Mededeeling der Koninklijke Akademie van Wetenschappen kort aangegeven, besproken worden ⁽²⁾. In het eerste dezer artikelen van W. DE VRIES wordt de vraag gesteld : *Is uu voor of Holland in- en uitgevoerd ?* ⁽³⁾ en in het tweede : *Zijn Bilts en Vriezenveens ontstaan doordat Friezen van taal veranderden ?* ⁽⁴⁾

Wegens het gebruik maken en het onderling vergelijken van dialectmateriaal alsook wegens de voor de ontwikkeling onzer dialecten zeer belangrijke resultaten moeten de twee opstellen vermeld worden van C. B. van Haeringen over *Intervocaliese d in het Nederlands* ⁽⁵⁾ en over *De Zuidnederlandse afkomst van j uit intervocaliese d* ⁽⁶⁾. In het eerste wil hij de physiologische ontwikkeling van *d* naar *j* nagaan en brengt hij de gegevens samen die de moderne dialectgrammatica's over de *d*-syncope kunnen opleveren. In het tweede geeft hij een overzicht van de vroegere toestanden aan de hand van de schriftelijke overlevering; uit het materiaal blijkt dat in het begin der 17^e eeuw de *j*-vormen nog zeer zeldzaam zijn in Amsterdam, terwijl ze in Antwerpen zeer gewoon zijn.

Ten slotte is er een nieuwe kontinentaal-Germaansche woordkaart verschenen van B. MARTIN, namelijk : *VII. Die Heidelbeere* [Vaccinium Myrtillus] ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Lett.*, XLVI, blz. 88-125.

⁽²⁾ Zie deze *Handelingen*, I, blz. 246.

⁽³⁾ *Meded. van de Kon. Ak. Wet., Afd. Lett. Dl. 63, Serie A.*, N° 5, 52 blz.

⁽⁴⁾ *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Lett.*, XLVI, blz. 198-210.

⁽⁵⁾ *Tijdschr. n. Nederl. Taal- en Lett.*, XLVI, blz. 1-31.

⁽⁶⁾ *Ibidem*, blz., 257-285.

⁽⁷⁾ *Teuthonista*, II, blz. 310-318; over de vorige kaarten zie deze *Handel.*, I, blz. 248.

IV. **Woordenschat.** — Het *Nieuw Groninger Woordenboek* van K. TER LAAN ⁽¹⁾ nadert zijn voltooiing : in den loop van 1927 verschenen 6 afleveringen (13-18), zoodat de tekst nu gevorderd is tot het woord *struupen*.

De schrijver geeft ook in dit gedeelte weer talrijke historische en folkloristische bijzonderheden over zijn geliefde streek, het geheel rijk geïllustreerd met teekeningen en kiekjes.

Een *Bijdrage tot de kennis van het Bargoensch uit het begin van de twintigste eeuw* levert P. DE KEYSER ⁽²⁾. Hij heeft zijn materiaal in de oorlogsjaren uit den mond van een achttal mede-geïnterneerde Vlaamsche soldaten opgeteekend.

V. **Teksten** — Van de sedert een paar jaar aangekondigde Verzameling van historische dialectbloemlezingen : *De Néderlandsche Dialecten in den loop der eeuwen* verscheen het eerste deel, namelijk, *Het Westvlaamsch van de oudste tijden tot heden* door J. JACOBS ⁽³⁾. In een korte *Inleiding* ontwerpt schr. een beeld van het Westvlaamsche taalgebied en van zijn bewoners en geeft een fonetisch overzicht van het Westvlaamsch. Dan volgen niet minder dan 107 Westvlaamsche teksten beginnende met het Koningsberger Herbarium uit ± 900 tot een Brugsche vertelling uit M. SABBE's *Filosoof van 't Sashuis*. Bij een zeker aantal wordt een paralleltekst, d. w. z. een omzetting in huidig Westvlaamsch uit dezelfde streek gegeven. Als aanhangsel komt nog een *Schets van de historische ontwikkeling der Owl. volkstaal* alsook een *Lijst van specifiek Owl. klanken, vormen en woorden*.

(1) Groningen, Wolters.

(2) *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Lett.*, XLVI, blz. 126-137.

(3) Groningen, Wolters, ix-311 blz.